Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯТ-МОНГОЛОЙ ҮНЭН

№ 121 (4757) ПЯТНИЦА ИЮНИИН 22 1945 он

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой Обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган.

Сэн 20 мүнгэ

Эрхэ сүлөөдэ дуратай польско арадта хоро хүргэхэ ба Улаан Армиин ара талада диверои хэхэ гэһэн генерал Окулицкий түрүүтэй полягууд сүүдлэгдэв.

Сүүдэй шиидхэбэрие бүхы прогрессивнэ хүн түрэлтэн сэдьхэлээ ханангаар угтаба.

Польшын, Литвагай болон Белоруссии ба Украинын баруун районуудай газар дээрэ Улаан Армиин тылдэ польско нюуса эмхиие байгуулагшад, хүтэлбэрилэгшэд ба тэрээндэ хабаадалсагшад тухай хэрэг тушаа сүүдэй процесс

Июниин 18-да Москвада, ССР Союзай Верховно Сүүдэй Сэрэгэй Коллегиин нээмэл заседани дээрэ польско нюуса эмхиие бии болгоһон, тэрэниие хүтэлһэн ба тэрээндэ хабаадалсаһан 16 хүнэй хэрэг үзэгдэжэ эхилээ, тэдэнэр хадаа Лондондо байгаа польско эмигрантска «правительство» гэдэгэй даалгабаряар ажалаа ябуулхадаа, Белорусси болон Украинын баруун районуудай, мүн Литва ба Польшын газар дээрэ Улаан Армиин тылдэ һүйдхэлэй хүдэлмэри хэһэн байба.

Сүүдэй составые нэрлэбэл: түрүүлэгшэнь ССР Союзай Верховно Сүүдэй Сэрэгэй Коллегиин түрүүлэгшэ юстициин генерал-полковник **В. В. Ульрих,** сүүдэй гэшүүд—юстициин генерал-майор **А. Д. Дмитриев,** юстициин полковник **И. В. Детистов** болон Сүүдэй запасной член юстициин полковник **В. В. Сюльдин,** Сүүдэй секретарь юстициин полковник **А. А. Батнер** ба юстициин подполковник **Л. Н. Кудрявцев** гэгшэд болоно.

Сүүдэй зал соо советскэ олониитын түлөөлэгшэд, мүн тэрэшэлэн советскэ болон хариин гүрэнүүдэй хэблэл газетэнүүдэй түлөөлэгшэд болохо угаа олон хүн байлсана. Мүн тэрэшэлэн дипломатическа корпусой түлөөлэгшэд бии.

Энэ хэрэг тушаа сүүдтэ үгтэгшэдые нэрлэбэл: Окулицкий Л. Б.—РСФСР-эй уголовно кодексын 58-6, 58-8, 58-9, 58-11 статьянуудаар хараалагдаһан гэмтэ ябадалнуудые хэбэ гэжэ гэмнэгдэнэ; Янковский Я. И., Бень А. В., Ясюкович С. И. гэгшэд РСФСР-эй уголовно кодексын 58-8, 58-9, 58-11 статьянуудаар хараалагдаһан гэмтэ ябадалнуудые хэбэ гэжэ гэмнэгдэнэ; Пайдак А. Ю., Пужак К. В., Звежинский А. К., Багинский К. С., Мерзва С. Ф., Стыпулковский З. Ф., Чарновский Е. С., Хацинский И. А., Урбанский Ф. А., Михаловский С. Ф., Кобылянский К. С., Стемлер-Домбский И. Г. гэгшэд РСФСР-эй уголовно кодексын 17-58-8, 58-9, 58-11 статьянуудаар хараалагдаһан гэмтэ ябадалнуудые хэбэ гэжэ гэмнэгдэнэ.

Улаан Армиин Сэрэгэй Главна прокурор юстициин генерал-майор **Н. А. Афанасьев** ба юстициин хоёрдохи классай гүрэнэй советник **Р. А. Руденко** гэгшэд зэмэлхэ байна.

Сүүдлэгдэгшэд Бень А. В. болон Ясюкович С. И. гэгшэдые адвокат **И. Д. Брауде** үмөөрэхэ байна; сүүдлэгдэгшэд Урбанский Ф. А. болон Михаловский С. Ф. гэгшэдые адвокат **В. И. Михальский;** сүүдлэгдэгшэд Кобылянский К. С. болон Чарновский Е. С. гэгшэдые адвокат **А. Г. Миловидов;** сүүдлэгдэгшэд Пужак К. В. болон Хацинский И. А. гэгшэдые адвокат **С. К. Казначеев;** сүүдлэгдэгшэд Багинский К. С. болон Мерзва С. Ф. гэгшэдые адвокат **В. П. Маркевич;** сүүдлэгдэгшэ Звежинский А. П. гэгшые адвокат **М. А. Оцеп** болон сүүдлэгдэгшэ Стемлер-Домбский И. Г. гэгшые адвокат **Ф. Н. Плевако** гэгшэ үмөөрэхэ юм.

Сүүдлэгдэгшэд Окулицкий Л. Б., Янковский Я. И. болон Стыпулковский З. Ф. гэгшэд өөһэдөө бэеэ үмөөрэхэбди гэжэ мэдүүлбэ.

Сүүдэй түрүүлэгшэ болбол сүүдлэгдэгшэд бултадаа нюур дээрэ байна гү?—гэһэн асуудалтайгаар сүүдэй секретарьта хандана. Тиихэдэнь, үбшэнэй шалтагаан дээрэһээ сүүдэй заседанида ерэжэ шадаагүй Пайдак А. Ю. гэгшэһээ бэшээрээ сүүдлэгдэгшэд барандаа ерэнхэй гэжэ секретарь мэдээсэнэ. Пайдак гэгшын үбдэһэн тухай врачебнэ справка сүүдтэ харуулагдана.

Түрүүлэгшэ болбол сүүдэй членүүдтэй зүбшэжэ үзөөд, сүүдлэгдэгшэ Пайдак А. Ю. гэгшын заседани дээрэ ерээгүй байһые хүндэтэй шалтагаан гэжэ сүүд тоолобо гээд соносхоно.

Түрүүлэгшэ болбол сүүдлэгдэгшэд хэлэхэ гэһэн юумээ хүсэдөөр гү, али зарьмыеньшье түрэлхи польско хэлэн дээрээ хэлэхэ эрхэтэй байһан тухайнь тэдэндэ ойлгуулжа үгэнэ.

Сүүдэй түрүүлэгшэ болбол сүүдлэгдэгшэд гэмнэлгын заключениин буулгабарие абанхай гү гэжэ хүн бүхэнһөө ээлжээгээр асууна. Тиихэдэнь сүүдлэгдэгшэд барандаа абаабди гэһэн харюу үгэбэ.

Сүүдэй түрүүлэгшэ болбол сүүдэй составта һуугаһан хүнүүдтэ арсаха зүйл байна гү гэжэ асууна. Тиихэдэнь тиимэ арсалта оробогүй.

Гэршэнэрые нэмэжэ дуудуулха тухай зууршалта али нэгэн таладань байна гү гэжэ сүүдэй түрүүлэгшэ асууна.

Сүүдлэгдэгшэ Окулицкий Л. Б. гэгшэ сүүдэй заседанида дуудагдаад байһанһаа гадна, үшөө хэдэн олон гэршэнэрые нэмэжэ ерүүлхэ тухай зууршалгатайгаар сүүдтэ хандана. Сүүд иигэжэ шиидхэбэри гаргаба:

—Сүүдлэгдэгшэ Окулицкиин хэһэн зууршалга тушаа шиидхэбэрие сүүдэй мүрдэлгын саашанхи ябаса соогуур хараадаа абаха.

Тиигээд, Сүүдэй секретарь юстициин полковник **А. А. Батнер** гэмнэлгын заключениие соносхобо.

Тэрэ гэмнэлгын заключениин текст доро хэблэгдэнэ.

Гэмнэлгын заключени*)

ГЭМНЭГДЭГШЭД:

1) **Окулицкий** Леопольд Блажеевич,

2) **Янковский** Ян-Станислав Иосифович,

3) **Бень** Адам Валентьевич,

4) **Ясюкович** Станислав Игнатьевич

гэгшэд Белоруссиин болон Украинын баруун районуудай газар дээрэ, мүн Литва болон Польшодо Улаан Армиин тылдэ польско нюуса эмхиие бии болгоһон ба хүтэлһэн, баһа Лондондо байгаа польско эмигрантска «правительство» гэдэгэй заабаряар ажалаа ябуулжа байхадаа, Улаан Арми болон Советскэ Союзда харша һүйдхэлэй хүдэлмэрие хүтэлжэ, Улаан Армиин офицернүүд болон боецүүдые алажа хюдажа, зэбсэгтэ нюуса отрядуудай добтолгонууд болон диверсинүүдые эмхидхэжэ, Советскэ Союзда болон Улаан Армида тон харша пропаганда ябуулжа байба, тиихэдэ гэмнэгдэгшэ **Окулицкий** гэгшэ эдэ бүхыһөө гадна, Улаан Армиин ара таладань тагнуулай-шпионско хүдэлмэри хэһэн байба;

5) **Пайдак** Антон Юзефович,

6) **Пужак** Казимир Войцехович

7) **Звежинский** Александр Казимирович,

8) **Багинский** Казимир Станиславович,

9) **Мерзва** Станислав Францевич,

10) **Стыпулковский** Збигнев Францевич,

11) **Чарновский** Евгений Станиславович,

12) **Хацинский** Иосиф Антонович,

13) **Урбанский** Франц Андреевич,

14) **Михаловский** Станислав Францевич,

15) **Кобылянский** Казимир Самуилович,

16) **Стемлер-Домбский** Иосиф Генрихович

гэгшэд Улаан Армиин тылдэ Польшын газар дээрэ байһан польско нюуса организацинуудай һүйдхэлэй хүдэлмэридэ хабаадалсаһан, радиостанци, типографи, буу зэбсэгүүд болон һомо хэрэгсэлнүүдые тушаахa тухай советскэ сэрэгэй командованиин приказуудые нюуса эмхиин хүтэлбэрилэгшэдэй дүүргэдэггүй байһан тухай болон мүн тэдэ бүхы юумые гэмтэ ябадал хэхын тулада хэрэглэжэ байһан тухай һайса мэдэжэ байгаа.

I. Улаан Армиин тылдэ „крайовой армиин" буу зэбсэгтэ нюуса отрядуудые эмхидхэбэ

Немецкэ эзэмдэлгын үедэ Польша, Литва болон Украина ба Белоруссиин баруун областьнуудай газар дээрэ польско эмигрантска «правительство» хадаа «крайовой арми» («АК») гэдэг нэрэтэй нюуса сэрэгэй организациие бии болгоһон байгаа, тэрэниие 1944 оной сентябрь хүртэр польско армиин генерал **«Бур»-Комаровский** гэгшэ толгойлжо байба, тиин тэрэ хүниие немецүүдтэ плендэ тушааһанай һүүлээр, 1944 оной октябрьһаа хойшо тэрэнэй орлогшо бригадна генерал **Окулицкий** гэгшэ толгойлжо байба.

Гэмнэгдэгшэ **Окулицкитай** хамта «АК» гэдэг энэ нюуса организациин хүдэлмэрие Польшын нюуса «министрнүүдэй соведэй» түрүүлэгшэ гээшэб гэжэ бэеэ нэрлэһэн **Янковский** Ян-Станислав Иосифович болон тэрэнэй «министрнүүд» **Бень** Адам Валентьевич ба **Ясюкович** Станислав Игнатьевич гэгшэд хүтэлжэ байгаа һэн.

Тиихын хажуугаар, Польшын газар дээрэ ППС-эй генеральна секретарь **Пужак Казимир** Войцехович гэгшын толгойлжо байһан «Рада едности народовой» гэдэг нюуса эмхи байгуулагдаад хүдэлмэрилжэ байба.

Гэмнэгдэгшэ **Окулицкий** болон нюуса «правительство» хадаа өөрынгөө мэдэлдэ зэбсэгтэ отрядуудтай, буу зэмсэг ба һомо хэрэгсэлнүүдэй складуудтай, радиогоор дамжуулха ба радиогоор хүлеэн абаха станцинуудтай, нюуса типографи болон байрануудтай байгаа.

Өөһэдынгөө зэбсэгтэ хүсэн ба организацинуудые нюусаар байлгаад, польско эмигрантска «правительствын» заабаряар тэдэнэр Советскэ Союзда эсэргүүсэжэ ажалаа ябуулдаг болоод, дайлалдажа байгаа советскэ арминуудай ара талада һүйдхэлэй хүдэлмэрие эршэмтэйгээр хэбэ. Энэнь Улаан Армиин коммуникацинууд дээгүүр һүйдхэл хэхэ, советскэ офицернүүд болон боецүүдые алаха, Советскэ Союзда тон харша пропагандые польско зоной дунда тарааха ябадалнууд дээрэһээ элирэн харагдаба.

Нюуса эмхиин ажал-ябуулгые бүри далда болгохын зорилгоор, гэмнэгдэгшэ **Окулицкий** гэгшэ 1944 оной декабрь һарада эмигрантска польско «правительствын» заабаряар, нюуса «министрнүүдэй соведэй» болон «Рада едности народовой» членүүдэй хабаадалгатайгаар «крайовой армиие» тарааха болоһон тухай приказые тунхаглаба, тиихэ зуураа **Окулицкий** болбол «крайовой армиин» кадрова солдатска болон офицерскэ составай гол ехэнхиинь нюуса байдалтай болгожо үлөөхэ, округуудта тон наринаар нюуса байлгагдаха штабуудые бии болгохо, буу зэбсэг ба һомо хэрэгсэлнүүдые хадагалха болон нюуха, хүдэлжэ байһан радиопередачигуудые далда байлгаха гэһэн нюуса заабаринуудые «АК»-гэй окружной комендантнуудта үгэһэн байба.

(1 том, хэрэгэй 40—42. 58—60 хуудаһанууд)

Гэмнэгдэгшэ **Окулицкий** гэгшэ 1944 оной декабрь соо генерал **Копаньский** Лондондо байгаа польско «правительствын» шиидхэбэрие намда радиогоор дамжуулан үгөө һэн, тэрэнэй удханиь юу байгааб гэхэдэ: Польшын газар дээрэ Улаан Армиин ерэмсээр сэрэгэй политическэ уялгануудые дүүргэхэ тон нюуса аппарат бии болгохын тулада «крайовой армиин» нюуса организацинуудые хэрэглэхэ гэһэн юм.

Саашаа гэмнэгдэгшэ **Окулицкий** иигэжэ хэлээ:

«Генерал **Копаньскиин** приказ хадаа саг зуурын польско правительство болон Улаан Армида эсэргүүсэн зэбсэгтэ тэмсэл хэхын тулада «крайовой армиин» хүтэлбэри болон командна составые, мүн тэрэшэлэн буу зэбсэг, һомо хэрэгсэл болон мүнгэн зөөриие бүрин бүтэн байлгаха гэһэн зорилготойгоор гаргагдаһан байгаа».

(1 т., хэрэгэй 42 хуудаһан).

Дайлалдажа байгаа Улаан Армиин тылдэ нюуса штабуудые байгуулха тухай гэмнэгдэгшэ **Окулицкиин** хэлэһыень гэмнэгдэгшэд **Янковский** Я. И., **Бень** А. В., **Ясюкович** С. И. болон **Пайдак** А. Ю. гэгшэд мүн лаблан гэршэлһэн байна.

Гэмнэгдэгшэ **Пайдак** А. Ю. хадаа «крайовой армиие» тарааха тухай болон «АК»-дэ хабаадагшад буу зэбсэг, һомо хэрэгсэл, радиостанци болон типографиие тон наринаар нюуха уялгатай байһан тухай приказ гаргаад байнам гэжэ **Окулицкий** намда хэлээ һэн гэбэ.

(5 том, хэрэгэй 106, 107 хуудаһанууд)

«Крайовой армиин» штабуудые, буу зэбсэг, һомо хэрэгсэл болон радиохэрэгсэлнүүдые хадагалжа байхые заажа Лондонһоо үгтэһэн радиограммые гэмнэгдэгшэ **Окулицкиин** абаһан ушарые польско эмигрантска «правительство» болон «крайовой армиие» хүтэлэгшэдэй нюусаар эльгээһэн аад, мүнөө тайлагдажа хэрэгтэ хабсаруулагдаһан радиограмманууд гэршэлнэ. 1944 оной декабриин 8-да эльгээһэн тиимэ радиограмма соонь (№ 11869) 1944 оной октябриин 11-дэ эмигрантска «правительствын» гаргаһан тогтоолые дүүрэн мэдээсэһэн байна. Тэрэ тогтоол соонь юун гэжэ хэлэгдэнэб гэхэдэ, Польша дотор нюуса хүдэлмэрие ехээр ябуулжа, тэндэ «крайовой армиие» нюуса байдалтай болгохо, буу зэмсэгүүдые наринаар далдалха, нюуса хүтэлбэрилхы органууд болон хэлхээ-холбоониие бии болгохо ба хүнүүдые хуушан хэбээрнь орхихо гэһэн байгаа. Дүүргэлтэ дээрээ радиограмма соонь иигэжэ хэлэгдэнэ:

«Энэ тогтоолые элидэ гаргажа тарааһан хүнүүд шэрүүн хатуугаар хэһээгдэхэ болоно.

Энэ тогтоол үнэхөөрөө «ВАРТА» правительствоһаа гараһан байна».

Гэмнэгдэгшэ **Окулицкий** болбол «ВАРТА» гэһэн үгэ хадаа Лондондо байгаа польско сэрэгүүдэй генеральна штаб гэжэ шифрээр зааһан нюуса нэрэ гээшэ гэжэ мэдэрбэ.

(I т., хэрэгэй 132-дохи хуудаһан).

II. „Неподлеглость" („НЕ") гэдэг сэрэгэй политическэ организациие байгуулба

Дээрэ заагдаһан лондонско эмигрантска «правительствын» заабарииие дүүргэлтэ болгохын тулада, гэмнэгдэгшэ **Окулицкий** гэгшэ «крайовой армиие» тарааһан тухай приказ гаргажа, Улаан Армиин командованиие мэхэлхэ һэдэлгэ гаргаад байхадаа, бодото дээрэ энэ армиин гол ехэ кадрнуудые нюуса байдалтай болгожо, хэбээрнь үлээһэн, мүн тэрэшэлэн радиостанци болон һомо хэрэгсэлнүүдые хадагалһан байха юм.

Энэ нюуса организациие **Окулицкий** болбол «Неподлеглость» («бэеэ даанхай»)—хуряангыгаар «НЕ»—гэжэ нэрлэһэн байгаа. «НЕ» гэдэг организациие гэмнэгдэгшэ **Окулицкий** толгойлһон байна. (Нюуса нэрэнь «Недзвядек», «Термит»).

1945 оной февраль һарада Милянувек (Варшава шадар) гэжэ газарта болоһон нюуса «министрнүүдэй соведэй» заседани дээрэ гэмнэгдэгшэ **Окулицкий** энэ организациие хүтэлхын тулада «Стронництво людове», «Стронництво народове», ППС (Польско социалистическэ парти) ба «Демократуудай союз» гэжэ партинуудай түлөөлэгшэдһөө «политическэ центр» бии болгохо гэһэн дурадхал оруулаа һэн.

«Министрнүүдэй совет» энэ дурадхалыень һайшаан абаад, тус организациин политическэ центр бии болгохын тулада дурсагдаһан партинуудай түлөөлэгшэдтэй хэлсээ хэжэ орохыень гэмнэгдэгшэ **Янковский** гэгшэдэ даалгаһан байгаа.

Улаан Армида эсэргүүсэн тэмсэл хэхын тулада нюуса зэбсэгтэ отрядуудые бии болгоһон тушаа гэмнэгдэгшэ **Окулицкий** гэгшэ 1944 оной март соо Сосньковский намтай уулзахадаа «крайовой армиие» тэрэ хэбээрнь үлээхэ, Польшын газар дээрэ Улаан Армиин ороһоной һүүлээр нюуса байдалтай болохо шухала гэжэ мэдүүлээ һэн гэбэ. Тиихын тулада «крайовой армиин» округуудай запасной штабуудые эртэнһээ бии болгохо, тэдэнэр Улаан Армида эсэргүүсэхэ тэмсэлые хүтэлхэ юм гэжэ Сосньковский дурадхаһан юм гэнэ.

Гэмнэгдэгшэ **Окулицкий** хадаа 1944 оной июльдэ **«Бур»-Комаровский** гэгшэ, Сосньковскиин заабариин ёһоор, намайе «НЕ» гэжэ нэрэтэй сэрэгэй-политическэ организациие бии болгоод хүтэлхые захирһан юм гэжэ гэршэлбэ.

(1 том. хэрэгэй 145—147 хуудаһан).

«НЕ» гэдэг нюуса организациин зорилгонуудынь мүрдэлгөөр тодоруулхада иимэ байба;

1) организациин кадрнуудые гульдхаха, нюуса хүдэлмэри хэхын тулада ба СССР-тэ эсэргүү восстани бэлдэхын тулада буу зэбсэгээ хадагалха;

2) тус бүридөө 60 хүнһөө дээшэ бэшэ зэбсэгтэ дайшалхы отрядуудые бии болгохо;

3) усадхалгын гэжэ нэрэтэй террористическэ бүлэгүүдые бии болгохо ба «АК»-гэй дайсад болон советскэ сэрэгэй командованиин түлөөлэгшэдые абаха;

4) имагта восстаниин хүдэлхэ сагай дүтэлөөд байха үедэ һүйдхэлнүүдые хэхын тулада диверсантнуудай кадрнуудые бэлдэхэ:

5) сэрэгэй тагнуул хэхэ ба Улаан Армиин тылдэ контр-разведкын хүдэлмэри хэхэ;

6) радиостанцинуудые хадагалжа, Лондоноор дамжуулан «АК»-гэй главнокомандованитай радио холбоотой байха;

7) СССР-тэ эсэргүү хэблэлэй ба аман пропаганда ябуулха.

(20 т., хэрэгэй 15—16 хуудаһан).

Түрүүшын үедэ «Неподлеглость» гэжэ организаци сэрэгэй политическэ янзатай байжа байтараа, удаа тээнь имагта сэрэгэй организаци болоожо хүдэлхэ ёһотой байгаа.

Урдань Львовско обшарын комендант байһан Янсон гэгшэ гэмнэгдэгшэ **Окулицкитай** нюурдалдаад байхадаа иигэжэ хэлээ:

«...Улаан Армиин боецүүд болон офицернүүдые, мүн тэрэшэлэн советскэ засаг-түрын түлөөлэгшэдые хорлон алаха ябадалые айхабтар, нарин һэргэгээр хээд, иигэжэ хүнүүдые алаһанай түлөө зэмые украинска националистнуудта тохохо байһан тухай тусгаар заабариие би Варшавадашье мүн лэ абаа һэм гэжэ мэдүүлхэ ёһотойб».

(I том, хэрэгэй 212-дохи хуудаһан).

Эдэ заабаринууд тухай мэдэхэ байгаа гүт гэжэ гэмнэгдэгшэ **Окулицкида** асуудал табигдахадань, гэмнэгдэгшэ **Окулицкий** болбол би тиимэ заабаринуудые үнэхөөрөө мэдэхэ байгааб гэжэ лаблан хэлэбэ.

(I том, хэрэгэй 212, 213 хуудаһанууд).

Гэмнэгдэгшэ **Янковский** «НЕ» гэжэ нюуса организацида хабаадажа байһан тухайгаа иигэжэ хэлээ:

«Министрнүүдэй нюуса соведэй» түрүүлэгшэ хадаа, хүтэлбэрилхы центрэй бии болтор тус организациин политическэ хүтэлбэрие саг зуура бэе дээрээ даажа абыш гэжэ Окулицкий намайе гуйһан байна...

... Минии Краковһаа бусажа ерэһэнэй һүүлээр 1945 оной февралиин хоёрдохи хахадта министрнүүдэй нюуса соведэй заседани дээрэ энэ асуудал хоёрдохёо зүбшэн хэлсэгдэһэн юм.

Гэмнэгдэгшэ **Ясюкович** иигэжэ хэлээ:

«Окулицкий болбол «крайовой армиие» шэнэдхэн байгуулжа, тэрэниие Лондондо байгаа польско правительствын гол ехэ нюуса центр болохынь тулада, тэрээндэ политическэ уялгануудые нэмэжэ үгэхэ шухала гэжэ тоолодог байгаа.

«...«Крайовой армиие» тарааһан тухай хуулитаар соносхоһон аад, бидэнэр тэрэниие хэбээрынь үлөөжэ, нюуса байдалтай болгоод, энэ ушарые Советскэ Союзһаа далдалха гэжэ һэдэһэн байгаабди.

Энэ арми хадаа Советскэ Союзтай тэмсэл хэхэ гэһэн зорилготой байгаа, теэд нээрээшье Улаан Армиин тылдэ һүйдхэл хэжэ ба хүнүүдые алажа байгаа һэн. Дайнай болоожо байһан газарта советскэ сэрэгэй командованиин абаһан хэмжээнүүд зорюута хойшо татагдадаг бэлэй. Манай хэблэл газетэнүүд болон радиостанцинууд хардалга гүрдэлгын пропаганда хэдэг һэн. Польско арад болоод ородуудай хоорондо үһөө-хэһаа гаргадаг байгаабди».

(4 том, хэрэгэй 34, 40, 83 хуудаһанууд).

Гэмнэгдэгшэ Бень иигэжэ хэлээ:

«**Окулицкиин** шэнээр байгуулһан тон нюуса сэрэгэй организаци хадаа дайлалдажа байгаа, Улаан Армиин тылдэ һүйдхэлэй хүдэлмэри хэхэ гэһэн зорилготой юм һэн...

Окулицкий болбол хэрэгтэй болоһон сагтань Рачкевич болон Арцишевскиин заабаряар Улаан Армида эсэргүүсэн Польша дотор буу зэбсэгтэ добтолго хэхын тулада нюуса байдалтай сэрэгүүдые суглуулжа байһан юм».

(3 том, хэрэгэй 88, 89 хуудаһанууд).

III. „Крайовой армиин" ба „НЕ" гэдэгэй зэбсэгтэ нюуса отрядуудай хэһэн террористическо-диверсионно болон шпионско ажал-ябуулганууд

Мүрдэлгөөр тодорһоор хадаа, Украинын ба Белоруссиин баруун областьнуудай, Литва болон Польшын газар дээрэ дайлалдажа байһан Улаан Армиин тылдэ 1944 оной турша соо болон мүн 1945 оной эхин багта «крайовой армиин» зэбсэгтэ нюуса отрядууд Улаан Армиин боецүүд болон офицернүүдые саг үргэлжэ аладаг, Улаан Армиин коммуникацинууд дээрэ һүйдхэл хэдэг ба советскэ сэрэгэй болон гражданска албан газарнуудта зэбсэгтэ добтолгонуудые хэдэг байба.

Тиихын хажуугаар, «крайовой армида» хабаадалсагшад Улаан Арми тухай тагнуулай тоо мэдээнүүдые суглуулдаг байгаа.

Хүсэд бэшэ мэдээнэй ёһоор, миил 1944 оной июлиин 28-һаа декабриин 31 хүртэр «крайовой армиин» отрядуудай террористическэ аапануудые хэһэнэй эсэстэ Улаан Армиин боецүүд болон офицернүүд—277 хүн алагдаһан ба 94 хүн шархатаһан, тэдэнэй дунда: алагдаһан ба шархатаһан офицернүүд—77, сержантнууд—87, боецүүд—207 хүн. 1945 оной январиин 1-һээ майн 30 хүртэр Улаан Армиин офицернүүд ба боецүүд 317 хүн алагдаһан ба 125 хүн шархатаһан байна.

(25 том. хэрэгэй 1-84 хуудаһанууд, нэрын спискэнүүдые хара).

Улаан Армиин тылдэ «АК»-гэй отрядуудай һүйдхэл хэжэ байһан тухай зарим тодорхой зүйлнүүд доор харуулагдана:

1. Барановическа болон Гродненско областьнуудай газар дээрэ «АК»-гэй эмхидхэһэн «Рагнер», «Крысь», «Сибиряк», «Герман» гэжэ ба бусад диверсионно отрядууд һүүлэй үе хүртэр аашалжа ябаба.

«Рагнер» гэжэ отряд 300 шахуу хүнтэй байжа, Улаан Армиин тылдэ олон дахин хүнүүдые алаһан ба һүйдхэлнүүдые хэһэн. тэндэхи зониие тоноһон. гал түймэр гаргаһан. тэһэлһэн байна гэбэл:

а) 1944 оной сентябриин 10-да Белорусска ССР-эй Ворнишки гэжэ деревнидэ энэ отрядай зарим хүнүүдынь сержант **Павловский** Вацлав Степанович («Завея» гэжэ нэрэтэй) гэгшэ начальниктай ябажа, Улаан Армиин сэрэгэй частьтай сэхэ буудалдажа ороо һэн.

1945 оной январиин 22-то арестовалагдаһан **Павловский** В. С. гэгшэ «крайовой армида» хабаадалсажа ябахадаа би болбол «АК»-гэй хүтэлбэрилэгшэдэй даалгабаряар Улаан Армиин частьнуудта эсэргүүсэн дайшалхы операцинуудые хүтэлжэ ябаа һэм. тэрэнээнгээ түлөө шагнал абаһан ба бүри ехэ сэрэгэй нэрэзэргэтэй болоо һэм гэжэ мэдэрбэ. Тэрэнь 1944 оной сентябриин 15-ай үдэр «Рагнер». «юг» гэжэ отрядта гаргаһан № 50 приказаар гэршэлэгдэнэ, тэрээн соонь иигэжэ хэлэгдэһэн байгаа:

«Советскэ сэрэгэйхидые хяһамна сохиходоо үүсхэл гаргаһанайнь түлөө 311-дэхи нюуса отрядай командир ахалагша сержант «Завея» гэгшэдэ болон мүн тэрэнэй солдадуудта баясхалан хүргэнэб. Тиихын хажуугаар, дурсагдагша ахалагша сержант хадаа «Кшижем валечных» гэдэг хайрада хүртэхөөр ба бүри дээдэ сэрэгэй нэрэзэргэ абахаар табигдаһан байна гэжэ мэдээсэнэб».

(30 том, хэрэгэй 141, 142, 143 хуудаһанууд).

б) 1944 оной октябрь—ноябрь һарануудта «Рагнерай» отряд Любары гэжэ деревнидэ Улаан Армиин лейтенант **Кругляк Л. А.** гэгшые алаһан, шоссей харгыгаар ябаһан автомашиные буудахадаа, Улаан Армида алба хэгшэ хоёр хүниие алаһан байгаа. Лидскэ районой Дитрики гэжэ деревнидэ нэгэ советскэ гражданин үлгэдэжэ ба Клюковичи гэжэ деревнидэ баһа нэгэ советскэ гражданин буудагдажа алагдаһан байна.

в) 1944 оной октябрь һара соо «Рагнерай» отряд Марулины гэжэ деревнидэ һуудаг Свирида гэжэ хүниие тоноод, сентябрь соо Котлова деревнидэ һуудаг Урбанович болон Костюшин гэгшэдые буудан алаһан байна.

г) Тэрэ отряд Белостогско түмэр харгын Бастуны гэжэ станци дээрэ водокачкые тэһэлһэн ба галдаһан, бусад ондоошье олон гэмтэ ябадалнуудые хэһэн байгаа.

Энэ хадаа тус отрядта хабаадалсаһан **Урбанович, Неверовский, Шумский** гэгшэдэй хэлэһэн ба хэдэн олон документнүүд дээрэһээ гэршэлэгдэнэ.

(том 21, хэрэгэй 37, 38, 42, 43, 94, 95, 170, 171 хуудаһанууд).

2. «АК»-гэй отрядай командир «Сибиряк» гэжэ нюуса нэрэтэй **Лубиковский** гэгшэ Желудковска районой «Дитрики» гэжэ имениидэ диверсантнуудые һурган бэлдэхэ тусхай һургуулитай байгаа. тэндэ өөрынь хүтэлбэри доро 200 шахуу диверсантнууд һургагдажа, һүүлээрынь «Рагнерай», «Крысиин», «Сибирягай» ба бусад отрядуудаар хубаагдажа табигдаа һэн.

(31 том, хэрэгэй 13, 17, 39—47 хуудаһанууд).

Белоруссиин болон Украинын баруун областьнуудые Советскэ Союзтай нэгэдүүлһэн ойн үдэртэ түмэр харгы дээрэ һүйдхэлнүүдые хэгты гэжэ **Лубиковский И. В.** гэгшэ бүхы диверсантнуудта захидаг байба.

Отрядые усадхаха болон **Лубиковский** гэгшые арестовалха үедэ минэ. тэһэрдэг зүйлнүүд болон тэһэлэн һүйдхэхэ ябадалда хэрэгтэй болохо бусад юумэнүүдые хадагалжа байһан хоёр склад хуряагдан абтаа.

(31 том, 59—61 хуудаһан).

3. Энэ **Лубиковскиин** үгэһэн приказда адлирхуу приказые «АК»-гэй Новогрудска участогай комендант болохо «Труд» гэжэ нюуса нэрэтэй хүн 1944 оной сентябриин 9-дэ үгэһэн байна, тиихэдээ өөрынгөө мэдэлдэ байһан хүнүүдые бүхы районууд соогуур хэдэн олон һүйдхэлэй хүдэлмэриие мүн лэ сентябриин 17-до хэгты гэжэ захирһан байха юм.

(31 том. хэрэгэй 17, 19—20 хуудаһанууд).

4. Львовско, Станиславска, Дрогобычска болон Тарнопольско областьнуудай газар дээрэ Львовско округой комендант польско армиин подполковник Янсон гэгшын хүтэлбэри доро 1944—45 онуудай турша соо зэбсэгтэ отрядууд мүн лэ нилээд оло дахин хүнүүдые алаһан ба һүйдхэлнүүдые хэһэн байгаа.

(20 том. 17—20 хуудаһанууд).

5. Литовско ССР-эй газар дээрэ Улаан Армиин тылдэ польско эмигрантска «правительствын» байгуулһан «Делегатура жонду» гэжэ нюуса организаци һүйдхэлэй хүдэлмэри хэжэ байба.

(34 том, хэрэгэй 148—186 хуудаһанууд).

6. Вильнюс городой оршондо һүйдхэжэ байһан «Гром» гэжэ нэрэтэй диверсионно отряд 1944 оной һүүл багта советскэ офицернүүдые ба Улаан Армиин жиирын боецүүдые олон дахин алаһан, колхозуудые тоноһон байха юм.

Урдань «Гром» гэжэ отрядай командирай адъютант байһан аад тэрэ отрядые Улаан Армиин частьнуудай хяһамна сохихо үедэ баригдаһан **Павилюн Я. Т.** гэгшэ энэ отрядай хэһэн һүйдхэлнүүд тухай тодорхойгоор хэлэжэ үгэһэн байна.

(20 том. хэрэгэй 167—170,

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта).

*) Хуряангыгаар хэблэгдээ.

Польшын, Литвагай болон Белоруссии ба Украинын баруун районуудай газар дээрэ Улаан Армиин тылдэ польско нюуса эмхиие байгуулагшад, хүтэлбэрилэгшэд ба тэрээндэ хабаадалсагшад тухай хэрэг тушаа сүүдэй пронесс

(Үргэлжэлэл. Эхинийнь 1-дэхи нюурта).

203—205 хуудаһанууд).

7. **Станкевич Ч. А.** гэгшын командалжа ябаһан отряд 1944 оной сентябрь һара соо Мало-Солешнинскэ сельсоведэй түрүүлэгшэ Василевскиие, тэрэнэй һамган ба 18-тай басагыень буудажа алаһан, Больше-Солешнинскэ сельсоведэй түрүүлэгшэ **Новак** болон тэрэнэй секретарь **Лойк** гэгшэдые, баһа 1945 оной январь соо Калитанци гэжэ деревниин сельсоведэй секретариие буудажа алаһан байна.

1945 оной январь соо **Станкевичын** отряд Улаан Армиин частьнуудтай хоёр дахин дайлалдаха зуураа, 50 гаран советскэ сэрэгшэдые алаһан байгаа.

Февраль һара соо **Станкевичын** отряд Улаан Армиин 7 боецүүдые буудан алаба. Мүн тиихэдэ Подварска сельсоведэй хоёр худэлмэрилэгшэдые буудажа алаа һэн.

(Станкевичын өөрынь хэлэһэниие хара, 20 том, хэрэгэй 245—466 хуудаһанууд).

Польшын газар дээрэ Улаан Армиин боецүүд болон командирнуудай ами бэеые хорлон алаха ба һүйдхэл хэһэн хэрэг тушаа мүрдэлгэ дээрэ асуултада ороһон гэмнэгдэгшэ **Окулицкий** гэгшэ майн 31-һээ июниин 4 хүртэр үгэһэн тодоруулга соогоо иигэжэ хэлээ:

«Улаан Армиин тылдэ «крайовой армиин» һүйдхэлэй худэлмэри хэһэн тухай намда харуулагдаһан документнүүдтэй танилсаад байхадаа, «крайовой армида» хабаадагшадай хэһэн диверсионно ба террористическэ актнуудай түлөө харюусалгатай байнаб гэжэ мэдэрнэб».

(1 том, хэрэгэй 171-дэхи хуудаһан).

«Крайовой армиие» командалагша байһан хадаа, би болбол Советскэ Союзай гэхэ гү, али Украина болон Белоруссиин баруун областьнуудай болон мүн Польшын газар дээрэшье «крайовой армида» хабаадагшадай хэһэн Улаан Армиин офицернүүд болон солдадуудые алаһан хюдаһанай түлөө дүүрэн харюусалгатай байнаб гэжэ тоолоноб...».

«Баһа Улаан Арми тухай шпионско тоо мэдээнүүдые суглуулһан тухайшье мүн лэ тиигэжэ хэлэхэ байнаб».

(1 том, хэрэгэй 192 ба 193-дахи хуудаһанууд).

Гэмнэгдэгшэд **Янковский, Ясюкович, Бень** гэгшэд мүн лэ тиимэрхүүгээр хэлэһэн байгаа.

Улаан Армиин тылдэ диверсионно ба террористическэ худэлмэринүүдые «крайовой армиин» хэһэнэй түлөө **Пайдак, Звежинский** болон **Чарновский** гэгшэд мүн лэ харюусалгатай байнабди гэжэ бэеэ мэдэрбэ.

(5 том, хэрэгэй 160-дахи хуудаһан). (7 том, хэрэгэй 259, 260 хуудаһанууд). (9 том, 112-дохи хуудаһан).

Улаан Армида харша тагнуулай тоо мэдээнүүдые суглуулһанай түлөө зэмэтэй байһанаа гэмнэгдэгшэ **Окулицкий** июниин 13-дашье болоһон асуулта дээрэ хүсэд гэршэлһэн байна.

Баһа. Улаан Армиин тылдэ тагнуулай удхатай тоо мэдээнүүдые «крайовой армиин» хүдөө нютагуудай организацинуудта хабаадагшадшье польско эмигрантска «правительствын» даалгабаряар суглуулжа байба гэжэ мүрдэлгын материалнуул дээрэһээ мүн лэ элирбэ.

Польско эмигрантска «правительствын» эльгээһэн директив соо сэрэгэй частьнууд тухай, транспорт, сэрэгэй бүхэжүүлгэнүүд, аэродромууд, буу зэбсэг, фронт дээрэхи байдал тухай сэрэгэй ажаүйлэлдэбэри гэхэ мэтэ тухай ямар тоо мэдээнүүдые суглуулха хэрэгтэйб гэһэн тодорхой заабари үгтэнэ.

(32 том, хэрэгэй 31, 34 А хуудаһанууд).

Энэ документ тушаа асуултада ороһон гэмнэгдэгшэ **Окулицкий** гэгшэ июниин 13-да болоһон асуулта дээрэ тэрэниие Лондондо байгаа польско «правительствоһаа» үнэхөөрөө абажа, дүүргэлтэ болгохоор ороо һэм гэжэ мэдэрһэн байна.

Улаан Армиин тылдэ «АК»-дэ хабаадагшадай шпионско ажал ябуулһанииень бусад олон хүнүүдшье мүрдэлгэ дээрэ тодоруулжа үгэбэ.

Свечковскиин хэлэһэн үгэнь хадаа тэрэниие арестовалха дээрэ олдоһон Улаан Арми тухай шпионско тоо мэдээнүүдые бэшэһэн материал дээрэһээшье гэршэлэгдэнэ.

(32 том, хэрэгэй 4, 5, 10 хуудаһанууд).

1944 оной ноябриин 20-до Волковыск гэжэ станци дээрэ «крайовой армида» хабаадагша **Шанцило** Франц Францевич гэгшэ баригдажа, тэрэнэй абажа ябаһан шпионско тоо мэдээтэй бэшэг олдоод, буляагдан абтаһан байгаа.

1945 оной январиин 19-дэ болоһон асуулта дээрэ **Шанцило** иигэжэ хэлээ:

«Волковыскдэ байгаа организациие хүтэлэгшэ **Болтрухевичын** даалгабаряар тэрэ шпионско тоо мэдээтэй бэшэгые би хадаа Белосток городто абаашажа, тэндэ эртээнһээ хэлсэгдэһэн нюуса нэрэтэйгээр тус организациин членүүдтэ үгэдэг байһан хүм».

(32 том, хэрэгэй 104, 109, 110, 111 хуудаһанууд).

Тагнуулай тоо мэдээнүүдые дамжуулан үгэхэдөө «АК»-гэй польско нюуса организацинууд өөһэдтөө бии байһан радиостанцинуудые хэрэглэдэг һэн.

Эдэнэй абажа ябаһан аад, нюуса байһанаа тайлбарилагдаһан радиограммуудынь доро тунхаглагдана.

1) «АК»-гэй Жешувскэ округһоо 1944 оной октябриин 11-дэ «АК»-гэй Краковска округой адресаар эльгээһэн радиограмма:

«...Пжетеча, Дукельскэ Псянкһаа эхилээд, фронт болбол польско-словацка болон венгерскэ хилэ зубшан ябажа байна. Словацка хилэ дээрэ дайсан Ясвинскаягай оршондо бага зэргэ газар эзэлжэ амжалтатай байна. Советүүд урда зүг шэглэн нүүжэ ошохоор түхеэрнэ. Жешувһээ».

(19 том, хэрэгэй 122, 124 хуудаһанууд).

2) Главнокомандованиин адресаар Краковһаа эльгээгдэһэн № 621/2 радиограмма:

«Март һарын хоёрдохи хахад соо дунда жэшээгээр сүүдхэдээ 20 эшелон сэрэгүүд болон артиллери, американска танкнууд, ябган сэрэгүүдые, тэдэнэй гурбанайнь нэгэ хуби эхэнэрнүүдые тээгээд баруун тээшээ ошобо. Шулуун нүүрһэ тээһэн 13 тухай ба машина тээһэн нэгэ эшелон зүүн тээшээ үнгэржэ ошобо, тэдэниие Польшоһоо абаашажа байна»...

IV. Улаан Армиин тылдэ „крайовой армиин“ болон нюуса польско „правительствын“ саашань дамжуулха ба тудажа абаха радиостанцинууд нюусаар худэлөө

Радиоаппаратурые тушааха тухай советскэ сэрэгэй командованиин захиралтануудые эбдэжэ «крайовой армиин» окружной болоод доодо шатын нюуса организацинууд тэрэниие хадагалжа, немецкэ булимтарагшадһаа сүлөөлэгдэһэн Польшын газар дээрэ Улаан Арми тухай шпионско тоо мэдээнүүдые, Улаан Армиин ябуулганууд тухай хардалга гүрдэлгын ба провокационно хуурмаг мэдээсэлнүүдые, мүн дээрэһээ абтаһан приказууд болон захиралтануудаа хэр зэргэ дүүргэжэ байһан тухай информациие польско эмигрантска «правительствода» болон «АК»-гэй главнокомандованида дамжуулан үгэхын тулада өөһэдынгөө радиостанцинуудые хэрэглэжэ байгаа.

Польско нюуса «правительство» болбол Польша дотоорхи политическэ байдал тухай зорюутын һаналтай хардалга гүрдэлгын информациие польско эмигрантска «правительствода» үгэжэ байхын тулада, радиопередатчигуудые хэрэглэжэ байба. Гэмнэгдэгшэд **Окулицкий, Янковский, Бень, Пайдак, Ясюкович, Пужак, Звежинский, Чарновский, Багинский, Хацинский, Урбанский** ба **Михалковский** гэгшэд энээниие мүрдэлгэ дээрэ лаблан хэлэһэн байна.

1944 оной августһаа хойшо 1945 оной май һара хүртэр советскэ сэрэгэй засагаархин 25 нюуса радиопередатчигуудые хуряажа абаба. Радиостанцинуудые хуряажа абаха дээрэ тэндэхи радистнууд, технигүүд болон нюуса радиостанцинуудые барижа байгшад, нэрлэжэ хэлэбэл **Свитальский И. А., Куявинский С. В., Ошмянсний В. И.** ба **Гролинская А. Л.** гэгшэд арестовалагдаа.

Дээрэ дурсагдаһан хүнүүд бултадаа хуулиин харюусалгада хабаадуулагдаад байхадаа, Улаан Армиин тылдэ радиостанцинуудые байгуулһан ба хэрэглэһэн тухай тодорхойгоор хэлэжэ үгэһэн байгаа.

(17 том, хэрэгэй 9—23, 86—104, 218—231 хуудаһанууд).

Зарим нюуса радиостанцинууд тухай үлэмжэ тодорхой тоо мэдээнүүд доро харуулагдана.

1. 1944 оной сентябриин 8-да Залески гэжэ хуторто (Лида городһоо баруун-хойгуур 18 км., БССР) «крайовой армиин» № 20 нюуса радиостанци хууляар хуряагдаһан байгаа.

2. 1944 оной октябриин 15-да Жешув городто (Польша) Лондондо байгаа польско эмигрантска «правительствотай» холбоо барижа байһан «крайовой армиин» № 41 нюуса радиостанци хууляар хуряагдаа һэн.

3. 1945 оной февралиин 19-дэ Пясечно городто (Варшавын оршондо) мүн лэ польско эмигрантска «правительствотай» хэлхеэ холбоо барижа байһан «крайовой армиин» № 55 нюуса радиостанци олдожо, хууляар хуряагдаа һэн.

4. 1945 оной апрель һарада Львов городто арестовалагдаһан «крайовой армиин» Львовско обшарые командалагша «Кармен» гэжэ нюуса нэрэтэй подполковник **Янсон** Феликс Александрович нюуса радиохолбоониие хэрэглэжэ байһан тухайгаа иигэжэ хэлээ:

«Львов городто Улаан Армиин ерэһэн сагһаа хойшо арестовалагдаха саг хүртэрөө би болбол Львовско обшарай (округ) гү, али Жешувскэ подокругой радиогоор «АК»-гэй главнокомандованида үдэр бүри шахуу пэжээд информаци дамжуулан үгэдэг байгааб».

(20 том, хэрэгэй 50-дахи хуудаһан).

Львовско обшарые командалагша байхадаа **Янсон** гэгшэ «крайовой армиие» командалагша **Окулицкий Л. Б.** гэгшэтэй радиогоор холбоо барисаатай байба.

(20 том, хэрэгэй 49, 50 хуудаһанууд).

V. Германитай нэгэдэжэ СССР-тэ эсэргүүсэн сэрэгээр орохо гэһэн бэлэдхэл хэхэ түсэб

Нюуса эмхинүүдые бии болгожо, кадрнууд болон штабууд, буу зэбсэг болон һомо хэрэгсэлнүүдые хадагалжа байхадаа, «крайовой армиин» командовани болон нюуса «правительство» болбол Германитай нэгэдэжэ СССР-тэ эсэргүүсэн сэрэгээр орохо гэһэн бэлэдхэл хэхэ түсэб зохёожо байгаа.

«Крайовой армиие» командалагша Окулицкий «крайовой армиин» баруун обшарай комендант полковник «Слабора» гэгшын адресаар 1945 оной мартын 22-то эльгээгдэһэн аад, **Окулицкиие** нэгжэхэ дээрэ олдожо абтаһан директивэ соо иигэжэ хэлэгдэнэ:

«Хэрбээ Германиие даража СССР-эй илаа юм һаань, тэрэ хадаа Европодо гансал Англиин интересүүдтэ аюул ерүүлхэ бэшэ, мүн тэрээнһээ бүхы Европо айха мэгдэхэ болоноб... Европодохи өөһэдынгөө ашаг туһые һанажа, англичанууд СССР-тэ эсэргүүсэн Европын хүсые гульдхахаар орохо ёһотой юм. Энэ европейскэ антисоветскэ блогто эгээн түрүүн орохо байһамнай мэдээжэ, мүн тэрэшэлэн англичануудай хинан хаража байха Германи энэ блогто оролсохогүй юм гэжэ һанахын аргагүй».

(33 том, хэрэгэй 35, 36 хуудаһанууд).

Польско нюуса эмхинүүд энээнэй хойдо тэ «англичануудай эмхидхэхэ антисоветскэ блогто оруулагдаха юм», «тиихэ үедэнь бидэнэр тэдэнэй үгэһэн материальна туһаламжые хүсэд хэрэглэхэ ёһотойбди» гэжэ мүн лэ энэ директивэ соо хэлэгдэнэ.

(33 том, хэрэгэй 36-дахи хуудаһан).

Энэ директивые «крайовой армиие» командалагша болохо би гаргаһан хүм гэжэ мэдэрээд, **Окулицкий** болбол дайн сэрэгэй һүүлээр СССР-тэ эсэргүү польско-германска блок байгуулжа болохо байһан тухай һанал хадаа бүри варшавска восстани болохо үедэ түрэһэн байгаа юм гэжэ мэдэрбэ.

«...1944 оной сентябриин һүүл багта «крайовой армиие» командалагша генерал **«Бур» — Комаровский** гэгшэ Варшавада байгаа германска сэрэгүүдые командалагша «СС»-эй обергруппенфюрер фон **Ден-Бах** гэгшэтэй капитуляци хэхэ тухай хэлсээ хэһэн байна.

Тэрэ хэлсээ хэхын тулада **«Бур»-Комаровский** болбол «крайовой армиин» главна штабай түлөөлэгшэ болгон полковник **Богуславский** гэгшые томилһон байна.

Тиигээд капитуляци хэхэ тушаа немецүүдэй дурадхаһан условинууд тухай минии байхада **«Бур»-Комаровскидо** мэдээсэхэдээ, **Богуславский** болбол фон **Ден-Бах** гэгшэ немецүүдтэй буу зэбсэгтэ тэмсэл хэхээ болягууд болйхо зэргэтэй гэжэ тоолоно, гэбэ, яахадааб гэхэдэ Польша Германи хоёрой дайсаниинь Советскэ Союз болоно.

Капитуляци хэхэ үдэр **«Бур»-Комаровскитай** уулзахадаа, фон **Ден-Бах** зүб хэлэнэ гээшэ ха гэжэ хэлэхэдэмни, **«Бур»-Комаровский** тэрэниие зүбшөөһэн байгаа».

(Окулицкиин хэлэһэнһээ 1 том, хэрэгэй 94, 95 хуудаһанууд).

Советскэ гүрэндэ эсэргүүсэн Германитай нэгэдэжэ Польшын сэрэгэй блок бии болгохо гэһэн **Окулицкиин** һаналые урдань «АК»-гэй Станиславска округой комендант байһан аад, ондоо хэрэгээр арестовалагдаһан, **Герман В. М.** гэгшэ гэршэлнэ. тэрэ хүн иигэжэ хэлээ:

«Германи болбол. Польшодол адли. СССР-ые дайсамнай гэжэ тоолоно гэжэ «АК»-гэй главнокомандалагша (нэрэ обогыень мэдэнэгүйб) **Янсондо** мэдээсэһэн байгаа. Германи хадаа СССР-тэ алдаһанаа бусаажа абаха гэжэ оролдоходнь, Польша мүн лэ Советскэ Союзда ороһон газараа гэдэргэнь абаха гэжэ оролдохо болоно.

Польша Германи хоёр нэгэ зорилготой байһан хадаа, СССР-тэ эсэргүүсэн мэнэ һаяар болохоо байгаа дайнда союзнигууд боложо шадаха юм гэбэ».

(20 том, хэрэгэй 69, 70 хуудаһанууд).

«АК»-гэй командовани болон нюуса «правительство» хадаа улад зоной дунда гаргаһан директивэнүүд болон листовконууд соогоо Советскэ Союз болон Улаан Арми тухай хардалга гүрдэлгын хуурмаг үгэнүүдые тараадаг байһыень гэмнэгдэгшэ **Окулицкий** гэршэлһэн байна.

Улаан Армиин тылдэ Советскэ Союзда харша пропаганда хэжэ байһан тухай **Янковский, Пайдак, Чарновский, Михаловский, Звежинский, Бень** ба **Ясюкович** гэгшэд тодоруулан хэлэбэ.

Гэмнэгдэгшэ **Ясюкович** энээниие мэдэрхэ зуураа, хэлэхэнь хадаа:

«... Лондондо байгаа польско правительствые английска правительствын зүгһөө үлэмжэ эдибхитэйгээр дэмжэжэ байхынь тулада, Лондондо үгэжэ байһан информациие зорюутын һаналаар хардалгагүрдэлгэ хэхэ гэһэн удхатайгаар зохёожо үгэдэг һэмди. Хэрбээ польско асуудалые шиидхэхэдэ уласхоорондын хамаархалгые бидэнэй өөһэдөө туйлажа шадаагүй хадамнай, тэрэ хэрэг унжагайража болохонь гэжэ тоолодог байгаабди. Эндэ түлхисэ хэхэ хэрэгтэй байба. Эгээл тиимэ түлхисэнь хадаа мүнөө минии хэлэгшэ манайхинай информаци болохо юм гэжэ тоолодог лэ байгаабди».

(4 том, 85, 86 хуудаһанууд).

«Варшавска глос народовы» гэжэ польско нюуса эмхиин гаргаһан газетэ 1945 оной февралиин 21-дэ иигэжэ бэшээ һэн:

«Конференциин (Крымскэ) результадуудые Польшын ашаг туһын талаар хаража үзэхэ юм болоо һаа, тэрэ хадаа үнэхөөрөө харанхы хара һанал түрүүлхэ байна. Ниитын байдал иимээр харагдана гэбэл: бүхы Польша советүүдэй гарта оронхой, манда таатай юумэ үзүүлхэ гү, али Речь Посполитын газар дээрэһээ большевигүүдые намнахаа байһыень уридшалан хэлэжэ мэдүүлхээр ямар нэгэ тэмдэг газарташье, огторгойдошье харагданагүй.

Эсэстээ, «гурбан союзна правительствонуудай ударидагшад» Польшын зүүн хилэнь «Керзоной» линеэр табигдаха ёһотой гэжэ шиидхэбэ.

Тиимэ болохолоороо, худал мэхын эсэс, мүн Польшын эсэс ерэбэ гээшэ! Тиихэдэ союзнигуудай хэлэһэн үгэнь алин гээшэб? Теэд англо-саксо-ородой арсалдаан гараха юм гээшэнь алин гээшэб?

Англо-саксонууд бидэниие хэдэн дахин төөрюулһэн байна. Тэдэнэй зүгһөө Россида хандаха ябадал болбол һүрхэй наадан болодог байһыень хэзээ үнинэй мэдэнэбди.

Конференци бүхэн шэнэ мэхэ гээшэ. Черчиллиин хэлэһэн үгэ бүхэн дахяад лэ бүри ехээр худалаар хэлэһэн мэхэ болоно. Крымскэ конференци гээшэ бултанһаань үлүү худал мэхэ байна. Энэ эльгэ зүрхэ үбдэхөөжэ байһан наадан одоо хэзээ дүүрэхэ юм? Одоо хэзээ союзнигууд Россиие бахалуурдажа орохо юм?».

(33 том, хэрэгэй 81—98 хуудаһан).

Мүрдэлгэ болбол иигэжэ тодорбо гэжэ тоолоно гэбэл:

1) Энэ хэрэг тушаа гэмнэгдэгшэд **Окулицкий Л. Б., Янковский Я. С., Бень А. В.** болон **Ясюкович С. И.** гэгшэд Украинын ба Белоруссиин баруун областьнуудай, мүн тэрэшэлэн Литва болон Польшын газарнуудые сүлөөлһэнэй һүүлээр тэндэ Улаан Армиин тылдэ һүйдхэлэй худэлмэриие эдибхитэйгээр ябуулһан польско нюуса организацинуудые эмхидхэгшэд ба хүтэлбэрилэгшэд байба.

2) Гэмнэгдэгшэ **Окулицкий** болбол гэмнэгдэгшэд **Янковский, Бень** болон **Ясюкович** гэгшэдэй хабаадалгатайгаар польско эмигрантска «правительствын» заабаряар ажалаа ябуулхадаа, «крайовой армиие» тарааһан тухай советскэ сэрэгэй командованида шал худалаар хэлээд, үнэндөө хадаа тэрэнэй штабууд, офицерскэ кадрнуудые хэбээрнь үлээжэ, Улаан Армиин тылдэ һүйдхэлэй худэлмэри хэжэ үргэлжэлүүлхэ болон СССР-тэ эсэргүүсэн Германитай нэгэдэжэ сэрэгээр орохо бэлэдхэл хэхын зорилгоор «НЕ»—«Неподлеглость» (бэеэ даанхай») гэжэ нэрэтэй тон нюуса сэрэгэй политическэ организациие шэнээр бии болгоһон байгаа;

3) Тэдэнэр өөһэдынгөө байгуулһан нюуса организацинуудай һүйдхэлэй худэлмэринүүдые хүтэлжэ, Улаан Армиин боецүүд болон офицернүүдые хорлон, алаха болон Улаан Армиин коммуникацинууд дээрэ диверси хэхэ заабари үгэдэг байба. тиимэ болхолоороо Улаан Армиин тылдэ диверси болон террористическэ актнуудые хэһэнэй түлөө хамаг бүхы моральна болон политическэ харюусалгые дааха болоно;

4) Радиостанцинуудые, буу зэбсэг, һомо хэрэгсэлнүүдые үялгата ёһоор тушааха тухай советскэ сэрэгэй командованиин приказай бии байтар, тэдэниие нюугаад, харин дайлалдажа байгаа Улаан Армида эсэргүүсэн һүйдхэлэй худэлмэри хэхын тулада хэрэглэбэ;

5) Гэмнэгдэгшэ **Окулицкий** гэгшэ Улаан Армиин тылдэ тагнуулай-шпионско худэлмэри хэһэн байгаа.

6) Гэмнэгдэгшэд **Пайдак А. Ю., Пужак К. В., Звежинский А. К., Багинский К. С., Мерзва С. Ф., Стыпулковский З. Ф., Чарновский Е. С., Хацинский И. А., Урбанский Ф. А., Михаловский С. Ф., Кобылянский К. С.** ба **Стемлер-Домбский И. Г.** гэгшэд дайлалдажа байгаа Улаан Армиин тылдэ Польшын газар дээрэ польско нюуса эмхиин һүйдхэлэй худэлмэридэ хабаадалсаһан, радиостанци, буу зэбсэг болон һомо хэрэгсэлнүүдые тушааха тухай советскэ сэрэгэй командованиин приказуудые нюуса эмхиин ударидагшадай дүүргэнгүй байһан тухай һайса мэдэжэ байһан ба тэдэниие гэмтэ ябадал хэхээр хэрэглэжэ байба.

Гэмнэгдэгшэд **Окулицкий, Янковский, Ясюкевич, Бень, Пайдак, Звежинский, Чарновский, Кобылянский, Мерзва, Урбанский, Михаловский** болон **Стемлер-Домбский** гэгшэд хүсэд зэмэтэйбди гэжэ бэеэ мэдэрһэн ба энэ хэрэгтэ хабсаруулагдаһан документнүүд, бодото баримта болохо зүйлнүүд ба гэршэнэрэй хэлэһэн үгэнүүдээршье элирүүлэгдэнэ.

Гэмнэгдэгшэд **Пужак, Хацинский, Багинский** гэгшэд бага зэргэ зэмэтэйбди гэжэ мэдэрбэ; **Пужак** ба **Хацинский** гэгшэд нюуса «правительствын» радиостанцитай байһан тухай мэдэжэ байгаа һэмди, мүн Лондондо байгаа эмигрантска «правительствотай» холбоо барисаатай байхын тулада тэрэниие хэрэглээ һэмди гэбэ.

Багинский хадаа нюуса организацида хабаадалсаха тухай **Окулицкий** болон **Янковскитай** хэлсээ хэһэн, радиопередатчигуудые болон министрнүүдэй нюуса советэй мэдэлдэ бии байһан буу зэбсэгүүдые тушааха тухай советскэ командованиин приказые дүүргээгүй байһандаа зэмэтэйб гэбэ.

Гэмнэгдэгшэ **Стыпулковский** бэеэ зэмэтэй дээрэ мэдэрбэгүй.

Зүгөөр, тэдэнэр хадаа энэ хэрэгтэ хабсаруулагдаһан документнүүд, бодото баримта болохо зүйлнүүд, гэршэнэрэй болон бусад гэмнэгдэгшэдэй хэлэһэн дээрэһээ зэмэтэй гэжэ элирүүлэгдэнхэй.

Дээрэ хэлэгдэһэнэй үндэһөөр гэмнэгдэгшэдые нэрлэбэл:

1. **Окулицкий,** Леопольд Блажевич, 1898 ондо Краковска воеводствын Окулице гэжэ деревнидэ түрэһэн, поляк, польско гражданин, польско армиин бригадна генерал, 1925 ондо польско генеральна штабай академиие дүүргэһэн, 1943 ондо «крайовой армиин» комендантын оперативна талаар орлогшын тушаалда польско лондонско «правительствоар» томилогдоһон, варшавска восстаниие немецүүдэй даража, **«Бур»-Комаровскиие** немецүүдтэ плендэ тушааһанай һүүлээр, Польшодо байгаа «крайовой армиие» командалагша болоһон, арестовалагдахынгаа урда тэдэ бэеэ нюужа ябаһан байба.—тэрэ хадаа Улаан Армиин тылдэ һүйдхэлэй худэлмэри хэжэ байһан польско нюуса эмхиие хүтэлжэ байһан хадаа гэмнэхэ ушарнуудые зааһан 1—5 пунктнууд соо хэлэгдэһэн гэмтэ ябадалнуудые гэхэ гү, али РСФСР-эй УК-гэй 58-6, 58-8, 58-9, 58-11 статьянууд соо хараалагдаһан гэмтэ ябадалнуудые хэбэ.

Гэмнэхэ ушарнууд хадаа

2. **Янковский** Ян-Станислав Иосифович, 1882 ондо Высоко-Мазовецк уездэ (Польша) түрэһэн, поляк, польско гражданин, Краковска университедэй хүдөө ажалай факультедые дүүргэһэн, дээдэ һургуулитай, мэргэжэлээрээ инженер-агроном, 1943 оной апрельһээ хойшо Польшодо байха тушаалтайгаар польско лондонско «правительствын» премьер министрэй орлогшо ба нюуса польско «правительствые» хүтэлэгшэ болоһон, арестовалагдахаһаа урда тэ Польшодо бэеэ нюужа ябаһан байна.

3. **Бень** Адам Валентьевич, 1899 ондо Сандомирска уездын Ассалья гэжэ деревнидэ түрэһэн, поляк, польско гражданин, дээдэ һургуулитай, юрист, «Стронництво людове» гэжэ таряашанай партиин президиумэй член, 1944 оной январьһаа хойшо нюуса «министрнүүдэй советэй» түрүүлэгшын орлогшо байһан, арестовалагдахаһаан урда тэ Польшодо бэеэ нюужа ябаһан.

4. **Ясюкович** Станислав Игнатьевич, 1882 ондо Ленинград городто түрэһэн, поляк, польско гражданин, Мюнхенскэ университедые дүүргэһэн дээдэ һургуулитай, политэкономиин доктор, «Стронництво народове» гэжэ национал-демокрадуудай партиин президиумэй член, 1943 онһоо хойшо нюуса польско «правительствын» министр, арестовалагдахаһаан урда тэ Польшодо бэеэ нюужа ябаба,—эдэнэр хадаа Улаан Армиин тылдэ һүйдхэлэй худэлмэри хэжэ байһан, дээрэ дурсагдаһан нюуса эмхиие хүтэлэгшэд болоод байхадаа, гэмнэхэ ушарнуудые зааһан 1—4 пунктнууд соо заагдаһан гэхэ гү, али РСФСР-эй УК-гэй 58-8, 58-9, 58-11 статьянууд соо хараалагдаһан гэмтэ ябадалнуудые хэбэ гээшэ.

5. **Пайдак** Антон Юзефович, 1894 ондо Краковска воеводствын Бийскупипа гэжэ тосхондо түрэһэн, поляк, польско гражданин, дээдэ һургуулитай, юрист, ППС-эй Краковска окружной комитедэй член, 1943 онһоо хойшо нюуса польско «правительствын» министр, арестовалагдахаһаан урда тэ Польшодо бэеэ нюужа ябаһан.

6. **Пужак** Казимир Войцехович, 1883 ондо Тарнополь городто түрэһэн, Лодзинска университедэй юридическэ факультедые дүүргэһэн, дээдэ һургуулитай, 1921 онһоо хойшо ППС-эй генеральна секретарь, 1944 оной январьһаа хойшо «Рада едность народовой» гэдэг нюуса парламентын түрүүлэгшэ.

7. **Звежинский** Александр Казимирович, 1880 ондо Лодзинска воеводствын Тушин гэжэ газарта түрэһэн, поляк, польско гражданин, дээдэ һургуулитай, юрист, мэргэжэлээрээ журналист, «Стронництво народове» гэжэ национал демокрадуудай партиин түрүүлэгшэ ба «Рада едность народовойн» випе-президент.

8. **Багинский** Казимир Станиславович, 1890 ондо Варшава городто түрэһэн, поляк, польско гражданин, дээдэ һургуулитай, журналист, «Стронництво людове» гэжэ таряашанай партиин президиумэй түрүүлэгшын орлогшо ба «Рада едность народовой» гэжэ нюуса парламентын випе-президент.

9. **Мерзва** Станислав Францевич, 1905 ондо Краковска воеводствын Вийскупица гэжэ тосхондо түрэһэн, поляк, польско гражданин, дээдэ һургуулитай, юрист, «Стронництво людове» гэжэ таряашанай партиин ЦК-гэй член ба Краковска организациин секретарь.

10. **Стыпулковский** Збигнев Францевич, 1904 ондо Варшава городто түрэһэн, поляк, польско гражданин, «Стронництво народове» гэжэ партиин президиумэй член.

11. **Чарновский** Евгений Станиславович, 1904 ондо Лодзь городто түрэһэн, поляк, польско гражданин, дээдэ һургуулитай, экономист, «Демокрадуудай союз» гэжэ нэгэдэлэй правлениин түрүүлэгшэ ба «Рада едность народовой» гэжэ нюуса парламентын член.

12. **Хацинский** Иосиф Антонович, 1889 ондо Варшава городто түрэһэн, поляк, польско гражданин, дээдэ һургуулитай, юрист, 1937 онһоо хойшо «Ажалай партиин» түрүүлэгшэ.

13. **Урбанский** Франц Андреевич 1891 ондо варшавска воеводствын Кудновско уездэ түрэһэн, поляк, польско гражданин, «Ажалай партиин» харюусалгата секретарь ба «Рада едность народовойн» главна комиссиин секретарь.

14. **Михаловский** Станислав Францевич, 1903 ондо Познаньска воеводствын Курни гэжэ нютагта түрэһэн, поляк, польско гражданин, дээдэ һургуулитай, юрист, «Демокрадуудай союз» гэжэ демократическа организацинуудай нэгэдэлэй түрүүлэгшын орлогшо.

15. **Кобылянский** Казимир Самуилович, 1892 ондо Варшава городто түрэһэн, поляк, польско гражданин, «Стронництво народовой» гэжэ национал демокрадуудай партиин член.

16. **Стемлер-Домбский** Иосиф Генрихович, 1888 ондо Львовско воеводствын Далин городто түрэһэн, поляк, польско гражданин, дээдэ һургуулитай, польско нюуса «правительствын» информациин департаментын директорэй орлогшо, ба энэ департаментын ном хэблэхэ таһагые хүтэлэгшэ байба,—эдэнэр хадаа Улаан Армиин тылдэ һүйдхэлэй худэлмэри хэжэ байһан польско нюуса эмхидэ хабаадагшад байһан хадаа, гэмнэхэ ушарнуудые зааһан 6-дахи пункт соо хэлэгдэһэн гэхэ гү, али РСФСР-эй УК-гэй 17-58-8, 58-9, 58-11 статьянууд соо хараалагдаһан гэмтэ ябадалнуудые хэһэн байха юм.

Дээрэ хэлэгдэһэн ушарһаа, «Польшын газар дээрэ советскэ сэрэгүүдэй ороһоной һүүлээр советскэ главнокомандалагша болон польско хуули захиргаанай хоорондохи харилсаанууд тухай» Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай правительство болон Национальна Сүлөөлэлтын Польско Комитедэй хоорондо 1944 оной июлиин 26-да зохёогдожо, һүүлээрнь Польско Республикын Саг-зуурын Правительстваар баталагдаһан Хэлсээнэй 7-дохи пунктын ёһоор, дээрэ нэрлэгдэһэн гэмнэгдэгшэд бүгэдөөрөө советскэ сэрэгэй засагаархинда сүүдлэгдэхэ байһан хадаа. ССР Союзай Верховно Сүүдэй Сэрэгэй Коллегиин сүүдтэ үгтэхэ зэргэтэй байна.

1945 оной июниин 14-эй үдэр Москва городто зохёогдобо.

Улаан Армиин сэрэгэй главна прокурор юстициин генерал-майор Н. АФАНАСЬЕВ.

Харюусалгата редактор Ц. Г. ГАЛСАНОВ.

РЕДАКЦИ ба ХЭБЛЭХЭ ГАЗАРАЙ АДРЕС: г. Улан-Удэ. ул. Ленина, 35. (ТЕЛЕГРАФНА АДРЕС: Улан-Удэ. Үнэн). ТЕЛЕФОНУУД: ответ. редактора—23. АТС—1-80; зам. ответ. редактора—7-89, ответ. секретаря—3-23; отделов: партийной жизни и промышленности—7-89, сельского хозяйства—6-03, писем и переводов—6-03 (2 зв.); об'явлений—2-64 (2 зв.).

Н—00380. Типография Государственного газетного издательства при СНК БМАССР. Тираж 5.500.